
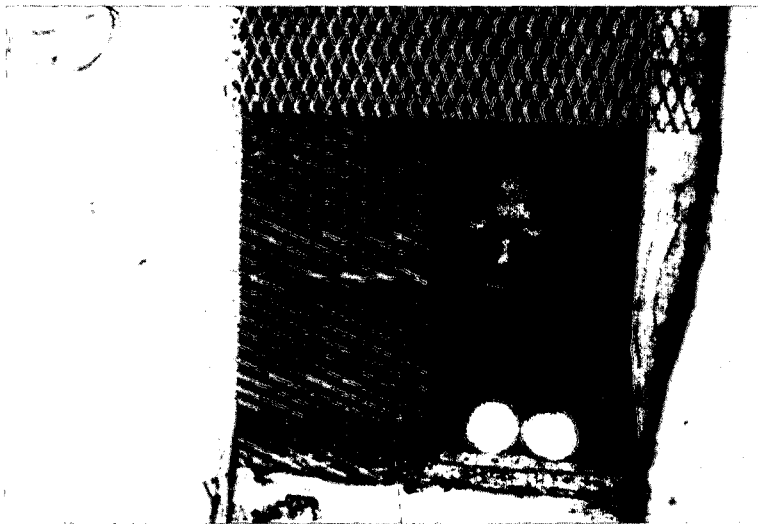
Ανεργία

Παράγοντας Φτώχειας και Κοινωνικού Αποκλεισμού

της Ρένας Λάμψα

Η ανεργία αποτελεί σήμερα το κρισιμότερο πρόβλημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και εντάσσεται άμεσα στις προσπάθειες για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το φαινόμενο, ιδιαίτερα, της μακροχρόνιας ανεργίας, που πλήττει κυρίως τους νέους και τις γυναίκες, οδηγεί σε μεγάλα ψυχολογικά προβλήματα, στην απώλεια αυτοπεποίθησης και αυτοσεβασμού, που έχουν ως αποτέλεσμα την καταφυγή, πολλές φορές, στα ναρκωτικά ή στο ποτό και στην περιθωριοποίηση.

Ωστόσο, η λύση του προβλήματος δεν είναι πολύ ορατή για το εγγύς, τουλάχιστον, μέλλον. Επί πλέον, το κράτος πρόνοιας συρρικνώνεται όλο και περισσότερο και αναζητούνται νέοι τρόποι αντιμετώπισης των μεγάλων κοινωνικών ρηγμάτων που δημιουργούνται από την οικονομία της αγοράς. Η κοινωνική πολιτική δε μπόρεσε μέχρι σήμερα να εμποδίσει τον αποκλεισμό μιας περιθωριοποιημένης μειοψηφίας, που αποτελείται από άνεργους μακράς διάρκειας, από νέους, που δεν μπαίνουν καν στην αγορά εργασίας, κι από μετανάστες, που αναζητούν απασχόληση. Κι έτσι αρχίζει

να δημιουργείται μια κατώτερη τάξη ανθρώπων που ζει στο περιθώριο. Σε μια κοινωνία που είναι θεμελιωμένη πάνω στην εργασία, εκείνοι που μένουν έξω από το παιχνίδι αποκλείονται σιγά-σιγά από το πλαίσιο της πολιτικής αλληλεγγύης και καταλήγουν να γκετοποιούνται από την πλειοψηφία της κοινωνίας. Αλλά οι συνέπειες είναι καταστροφικές για ολόκληρη την κοινωνία.

Η κρίση του κοινωνικού κράτους οφείλεται, κατά πολύ, στη δυσμενή δημογραφική εξέλιξη, στο μετασχηματισμό των οικογενειακών σχέσεων καθώς και στο σύστημα της κοινωνι-

κής ασφάλισης, που βασίζεται στις ατομικές εισφορές και στη μισθωτή εργασία. Αλλά η παρατεινόμενη μαζική ανεργία έχει τη μεγαλύτερη επίδραση. Για τη διατήρηση των κοινωνικών επιτευγμάτων, οι εθνικές κυβερνήσεις μπορούν να στηρίζονται στα αντίστοιχα οικονομικά συστήματα, μόνο εφόσον πρόκειται ακόμα για «εθνικές οικονομίες», στις οποίες, δηλαδή, μπορεί να ασκηθεί επίδραση με τα μέσα της κρατικής παρέμβασης. Αλλά με την διεθνοποίηση της οικονομίας και με τη μεταβολή των επενδυτικών στρατηγικών, που προσανατολίζονται ήδη σε ένα παγκόσμιο ορίζοντα, τα εθνικά κράτη χάνουν όλο και περισσότερο τον έλεγχο πάνω στις γενικές συνθήκες παραγωγής. Το κεφάλαιο μεταναστεύει, για να επενδυθεί σε χώρες με χαμηλούς μισθούς, από τις οποίες, αντίστροφα, εισέρχεται εργατικό δυναμικό με χαμηλό κόστος. Για να επιδιωχθεί, λοιπόν, ο στόχος της διεθνούς ανταγωνιστικότητας, οι κυβερνήσεις των αναπτυγμένων χωρών καταφεύγουν, όλο και περισσότερο, όχι μόνο στη μεταρρύθμιση αλλά και στην κατεδάφιση ακόμη του κοινωνικού κράτους. Για να βγούμε από το αδιέξοδο, η μόνη λύση είναι ίσως η προοπτική μιας προσέγγισης των κοινωνικών επιπέδων στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας κοινωνικής πολιτικής.

Κι αυτός ίσως είναι ένας από τους λόγους που οδήγησε τα Ηνωμένα Έθνη να οργανώσουν τη Διάσκεψη

Κορυφής της Κοπεγχάγης, με την ελπίδα να βρεθούν κάποιες κοινές πολιτικές για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης φτώχειας και της παρατεινόμενης ανεργίας.

Θα πρέπει να επισημάνουμε εδώ ότι οι γυναίκες εξακολουθούν να κατέχουν τα πρωτεία της ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με στοιχεία του Οκτωβρίου 1995, 12,4% των γυναικών είναι άνεργες στην Ευρωπαϊκή Ένωση έναντι 9,3% των ανδρών. Η διαφορά είναι μικρότερη στην κατηγορία των νέων ηλικίας κάτω των 25 ετών. Οι άνεργες γυναίκες είναι 21,7% και οι άνεργοι άνδρες 19,5% στην ίδια ηλικιακή ομάδα. Από 25 ετών και πάνω η διαφορά μεγαλώνει και οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 10,7% των ανέργων έναντι 7,8% των ανδρών.

Η ανεργία στην Ελλάδα πλήττει κυρίως τους νέους κάτω των 25 ετών και τις γυναίκες. Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας (1991), το 60% της καταγεγραμμένης ανεργίας είναι γυναίκες και το 44% νέοι κάτω των 25 ετών. Επιπλέον, οι άνεργες νέες γυναίκες αποτελούν περισσότερο από το 60% των νέων, σε ηλικία, ανέργων. Επίσης, σε κάθε δέκα ανέργους αποφοίτους ανωτάτων σχολών, οι έξι είναι γυναίκες. Τέλος, οι άνεργοι μακράς διάρκειας (άνω των 12 μηνών) ανέρχονται σε 46,5% του συνόλου των ανέργων, ενώ η αναλογία των γυναικών στην κατηγορία αυτή είναι της τάξης του 68,5%.

Πολιτικές για την καταπολέμηση της ανεργίας

Στη Διάσκεψη Κορυφής της Κοπεγχάγης δόθηκε μεγάλη έμφαση στο θέμα της ανεργίας και κλήθηκαν οι κυβερνήσεις να θέσουν ως προτεραιότητα τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Αλλά ιδιαίτερα για τις γυναίκες, στην Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου τα κράτη μέλη καλούνται να αναπτύξουν μηχανισμούς και να λάβουν θετικά μέτρα για την καταπολέμηση της γυναικείας ανεργίας. Τόσο στην Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση προτείνεται να ληφθούν τα μέτρα εκείνα που θα βοηθήσουν τις γυναίκες στη δημιουργία μικρών επιχειρήσεων. Αυτά τα μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν τεχνική βοήθεια και πρόσβαση σε δανειοδοτήσεις. Επίσης, ειδική

κατάρτιση, που να περιέχει την τέχνη της διαπραγματεύσεως και της διεύθυνσης της επιχείρησης.

Τα 52 εκατομμύρια Ευρωπαίων πολιτών που ζούνε κάτω από τα όρια της φτώχειας έχουν προβληματίσει πολύ την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που άρχισε να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εξεύρεση εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών που θα επιτρέψουν την καταπολέμηση του φαινομένου. Γίνονται προτάσεις να συμπεριληφθεί στη Διακυβερνητική Διάσκεψη, που αρχίζει συντόμως, το θέμα της ανεργίας. Μετά το Συμβούλιο Υπουργών του Έσσεμ, η διάσταση της απασχόλησης έχει προστεθεί, έτσι ώστε η κοινωνική πολιτική να αντιμετωπίζεται ως παράγοντας και σύμμαχος στις προσπάθειες για την ανταγωνιστικότητα, την απορρύθμιση (deregulation) και τη διεθνοποίηση. Γίνονται προσπάθειες και συζητήσεις, για να εξασφαλισθεί η σχέση ανάμεσα στην ανάγκη της δημιουργίας θέσεων εργασίας και στην ανάγκη για κοινωνική συνοχή. Στο Κοινωνικό Φόρουμ που οργανώνεται στις Βρυξέλλες στις 27-30 Μαρτίου, το θέμα της απασχόλησης είναι ανάμεσα σ' εκείνα στα οποία θα αναφερθούν οι ομιλητές. Θα συζητηθούν θέματα όπως οι ίσες ευκαιρίες, τα προβλήματα των νέων, η μακράς διάρκειας ανεργία και η ανάγκη για περισσότερη και διαρκέστερη κατάρτιση. Ιδιαίτερα, οι συμμετέχοντες καλούνται να εξετάσουν τα αποτελέσματα της μακράς διάρκειας δομικής ανεργίας. Ένα άλλο θέμα επίσης που θα απασχολήσει το Φόρουμ είναι τα παθητικά και ενεργητικά μέτρα που πρέπει να παίρνονται για την καταπολέμηση της ανεργίας.

Τα δύο Λευκά Βιβλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα, Απασχόληση και Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική) δεν αναπτύσσουν ένα πειστικό επιχειρήμα για την ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής στην Ευρώπη—που παραμένει αόριστη σ' αυτό το σημείο—, ενώ συγχρόνως συνηγορούν για μείωση των εισφορών για την κοινωνική ασφάλιση. Αυτό κάνει τις γυναίκες δύσπιστες στην οικονομική και κοινωνική πολιτική, ιδιαίτερα στις χώρες που έχουν υψηλό επίπεδο κοινωνικής προστασίας και υπηρεσιών πρόνοιας. Φοβούνται ότι θα οδηγηθούν σε μείωση των κοινωνικών δεδωμένων στην Ευρώπη. Το Λευκό Βιβλίο προτείνει

καλύτερη χρήση των δημοσίων κεφαλαίων που διατίθενται για την καταπολέμηση της ανεργίας. Στις περισσότερες χώρες διατίθενται περισσότερα χρήματα για επιδόματα (μια παθητική δηλαδή πολιτική), παρά για ενεργητική πολιτική, που θα περιλαμβάνει βελτιωμένους τρόπους κατάρτισης, διαβίου εκπαίδευση, είσοδο στην Κοινωνία της Πληροφορίας και δημιουργία των απαιτούμενων δομών. Η συμμετοχή στην κατάρτιση δίνει περισσότερες πιθανότητες για εξεύρεση εργασίας και η δημιουργία θέσεων εργασίας στον κοινωνικό τομέα και σε τομείς όπως η προστασία του περιβάλλοντος δε βοηθάει μόνο τους ανέργους, αλλά αυξάνει και την κοινωνική υποδομή.

Ένας άλλος λόγος δυσαρέσκειας των γυναικών είναι η μείωση του ποσού που θα καλύψει την εφαρμογή του Τέταρτου Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος. Παρόλο που η κεντρική κοινοτική πολιτική, στρέφεται στην ένταξη των γυναικών σε κάθε κοινοτική πολιτική, οι γυναίκες πιστεύουν ότι η ένταξη αυτή (mainstreaming) είναι ο τελικός στόχος που, για να επιτευχθεί, χρειάζεται παράλληλα ενέργειες για τις γυναίκες. Από τη στιγμή που οι γυναίκες αποτελούν το 85% των φτωχών της Ευρώπης, δηλαδή το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων, ενώ συγχρόνως αποτελούν ένα 10% των μονογονεϊκών οικογενειών που έχουν αρχηγό γυναίκες, είναι φανερό ότι χρειάζονται ειδικά προγράμματα, για ν' αντιμετωπισθούν οι ευαίσθητες αυτές κοινωνικές ομάδες. Οι κοινωνικές ομάδες που έχουν ιδιαίτερα πληγεί από τη φτώχεια, την ανεργία και τους χαμηλούς μισθούς απαρτίζονται κυρίως από γυναίκες. Η διαδικασία εγκαθίδρυσης της οικονομικής και νομισματικής ένωσης πρέπει να συνοδεύεται από μια αλληλέγγυα διαδικασία κοινωνικής σύγκλισης, που να αποσκοπεί στη βελτίωση των επιπέδων κοινωνικής προστασίας και στην αποφυγή των ενδεχομένων αρνητικών κοινωνικών επιπτώσεων.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να τονίσω την ανάγκη της μεικτής κοινωνικής πολιτικής, για να αντιμετωπισθούν τα μεγάλα προβλήματα της εποχής μας. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στον τομέα της πληροφόρησης και στην προσπάθεια να τεθεί η νέα τεχνολογία στην υπηρεσία των γυναικών.